

Jubileum troch národných parkov a vytvorenie ich sústavy

Pri príležitosti 35. výročia Národného parku Nízke Tatry a 25. výročia Národných parkov Slovenský raj a Malá Fatra sme položili niekoľko otázok, o ich vyhlásení a o vytvorení sústavy tzv. veľkoplošných chránených území na Slovensku RNDr. Jozefovi Klindovi, ktorý sa významne pričínal o vznik a vyhlásenie väčšiny z nich.

Národný park Nízke Tatry – Kráľova hoľa

Kedy začalo budovanie sústavy národných parkov a chránených krajinných oblastí na Slovensku?

Od prijatia zákona SNR č. 1/1955 Zb. SNR o štátnej ochrane prírody sa za 30 rokov nevytvorila sústava národných parkov a len veľmi pomaly sa začala tvoriť sústava chránených krajinných oblastí. Uplatňovanie zákona v praxi stagnovalo, ochrana prírody, inštitucionálne v rámci Slovenského ústavu pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody (SÚP SOP), živorila a sídlila na Búdkovej ceste v Bratislave v nedostojnej „búde“, zastrčenej za honosným areálom, tzv. Mičurincov (dnešnej Ekoiventury) v Bratislave. Vládla nekonšpečnosť a neznalosť práva. Pre mnohé rezervácie (napríklad aj pre také ako Dobrošský prales a Badínsky prales, ktoré v tomto roku oslávili storočnicu) chýbali vyhlasovacie dokumenty a ich ochrana sa zakladala „na počutí“, akosi tradovaní bez „rodného listu“, prípadne na literárnych citáciách. V podstate sa neevidoval ani presný počet chránených území a u viacerých sa pri zásahoch do nich „hľadali hranice“, až keď už bolo zle (napríklad v prípadoch Dreveník, Kašvár, Šúr...). Na Ministerstve kultúry SSR po dvadsiatich rokoch pracovali len dvaja ochrancovia prírody: lesník Ing. Ivan Cibulec a geológ RNDr. Štefan Homza. Jeho odchod na Kubu mi umožnil v roku 1976 bez stá-že obsadiť uvoľnené miesto, rozčeriť hladinu v rybníku a postupne začať ochrannú „perestrojku“. Zárodok sústavy národných parkov vtedy tvorili len **Tatranský národný park** (vyhlásený zákonom SNR č. 11/1949 Zb. SNR) prakticky bez rezervácií (5 rezervácií na jeho území, vyhlásených Poverením kultúry v roku 1954, sa akosi neužalo a nevyznačilo) a jeho „maloplošný prívěsok“ – **Pieninský národný park** (vyhlásený nariadením Predsedníctva SNR č. 5/1967 Zb. zásluhou Ing. Milana Pacanovského) so zbytočne nadmerným ochranným pásmom. Vedľa nich existovalo s minisprávami alebo bez nich 6 chránených krajinných oblastí – **Slovenský raj** (1964), **Malá Fatra** (1967), **Veľká Fatra** (1973), **Slovenský kras** (1973), „maloplošný“ **Vihorlat** (1973) a **Malé Karpaty** (1976), niektoré z nich len so schematicky načrtnutými hranicami vlastného chráneného územia a ešte nepresnejšie jeho ochranného pásma. Pôvodný opodstatnený návrh ONV v Spišskej Novej Vsi na Národný park Slovenský raj na medzirezortnej úrovni neprešiel a na pamätnej porade 12. marca 1957 sa zredukoval „Pacanovského kompromisom“ aspoň na **CHKO Slovenský raj**. Po tomto vzore iniciovali v roku 1959 vyhlásenie **CHKO Malá Fatra** vtedajšie ONV a KNV v Žiline. V porovnaní s prírodnými hodnotami a chránenými územiami v susedných štátoch však nikto ani z vtedajších dobrovoľných okresných konzervátorov a spravodajcov štátnej ochrany prírody nepochyboval, že mali byť vyhlásené za národné parky. Snaha o vyhlásenie **CHKO Nízke Tatry** a následne Ľubietorského národného parku k 25. výročiu SNP stroskotala, napriek tomu, že ho v poslednej chvíli premenovali dokonca na Národný park SNP. Návrh 15. septembra 1969 na rokovani vlády SSR ani tak neprešiel a jeho vyhlasovanie „zadriemalo“ na ďalších sedem-osem rokov. Ivan Cibulec tento stav úradnícky nazýval „založená otvorená agenda“. Po mojom nástupe na MK SSR sme ju spolu preniesli na stôl, utreli z nej prach, oživila a vylúčili z jej názvu SNP, lebo to nezodpovedalo ustanoveniam zákona. Nový návrh **Národného parku Nízke Tatry** s prvým ešte právne upraveným „primitívnym“ zónovaním sa nám potom podarilo 11. marca 1977

na MLVH SSR presadiť a schvaľovací proces po 15 rokoch ukončiť uznesením vlády SSR zo 14. júna 1978 č. 181.

Pozval som vtedy Ivana, ktorý dochádzal z Brna, ku mne domov v Lamači a asi sme neostali len pri fľaši šampanského (tam sa zrodila a ukula aj idea vzniku prvej samostatnej organizácie štátnej ochrany prírody v Československu – pôvodne ako Ústredia štátnej ochrany prírody so sídlom v Bratislave, ktoré neskôr zmenil prvý tajomník ÚV KSS na Liptovský Mikuláš, kde sídlila už väčšia špecializovaná organizácia štátnej ochrany prírody – Správa slovenských jaskýň). Ivanova úradnícka skúsenosť a môj mladícky ochranný entuziazmus postupne prelomili ľady v budovaní sústavy národných parkov. Nasledovala škola legislatívy a s pomocou JUDr. Antona Bujňáka zúrodňovanie nariadenia vlády SSR č. 119/1978 Zb. o Národnom parku Nízke Tatry a vyhlášky MK SSR č. 120/1978 Zb., ktorou sa vydáva jeho štatút. Ani sa mi nechce veriť, že v tomto roku tento národný park oslavuje svoje 35. narodeniny.

Kedy došlo k vyhláseniu ďalších národných parkov?

Až o desať rokov. Najskôr bolo potrebné vybojovať spomenutú samostatnú organizáciu štátnej ochrany prírody rozčlenením vtedajšieho SÚP SOP na dve organizácie. Túto „Lamačskú ideu“ spočiatku mnohí aj zo zamestnancov ochrany prírody nazvali neslýchanou opovážlivosťou až drzosťou. Zažíval som krušné časy na tenkom ľade, tak ako ešte veľakrát potom na „húsenkovej dráhe“, na ktorej však vagóniky treba hnať dopredu. Podarilo sa mi túto ideu zrealizovať až po presadení štrnásteho návrhu. Okrem toho chýbala koncepcia, a preto sme s Ing. Milanom Pacanovským pripravili a dotiahli ešte predtým do vlády SSR prvý **Projekt budovania siete chránených území v SSR do roku 2000** (uznesenie vlády SSR z 1. apríla 1981 č. 98). Úlohy z tohto projektu som následne premietol aj do prvého **Programu diferencovanej ochrany prírody do roku 1985**, schváleného uznesením vlády SSR z 20. januára 1982 č. 27, ako aj do prvej ucelenej a progresívnej **Koncepcie rozvoja štátnej ochrany prírody v SSR do roku 2005** (uznesenie vlády SSR z 22. mája 1987 č. 113), ktorá vyvolala animozitu a odpor niektorých konzervatívnych zložiek ochrany prírody. Mnohí ju považovali za „unáhlenú“, teda ohrozujúcu ich osobné záujmy a pokojný život. Ochrana prírody a environmentalistika však nepatria medzi „pokojné disciplíny“ s permanentným podliezaním latky; medzi pivárske hrdinstvá a záhradkárске radosti. Potrebovali sme dokument, o ktorý sa bolo možné politicky a koncepcie oprieť. Na jeho základe vznikli nové zákony o ochrane prírody a krajiny a stojí dodnes štátna ochrana prírody na Slovensku, ktorá si už po období stagnácie vyžaduje nový zákon a bez žabomyších vojen nový koncepciejší a progresívnejší prístup a program.

Paralelne som získaval skúsenosti z vyhlasovania chránených krajinných oblastí **Muránska planina** (1977) a **Východné Karpaty** (1977), ktoré ešte nebolo možné označiť za národný park, ale aj typických **CHKO Horná Orava** (1976) s prvým zónovaním a **Biele Karpaty** (1979). Popri tom som sa zaoberal spresňovaním celej sústavy chránených území, do ktorého som zapojil mnohých racionálne zmýšľajúcich odborníkov štátnej ochrany prírody. Na základe hodnotovej diferenciácie, kritérií a vysvetľovania rozdielu medzi národnými

Pieninský národný park

Národný park Malá Fatra – Rozsutec

parkami a CHKO sa mi podarilo už v roku 1979 presadiť aj trochu nadrozmerné „nechcené dieťa“ – **CHKO Štiavnické vrchy**. Nasledovala bezproblémová CHKO Poľana (1981), avšak bez správy, lebo SÚP SOP naplánoval na päťročnicu na personálne budovanie ochrany prírody len 5 ľudí a financovanie leďva na „baganče“ do terénu. A tak som mohol iba potichu mimo plánov zabezpečovať presuny neobsadzovaných miest z iných organizácií a financie na budovy správ CHKO z nepreinvestovaných prostriedkov na nové národné divadlo. Ukázalo sa, že tieto legislatívne, právne, ekonomické a manažérske skúsenosti, neboli na škodu. Najskôr pri vyhlásení CHKO Beskydy – Javorníky, ktoré som premenoval na **CHKO Kysuce** (1984), **CHKO Trávnice** – Vtáčnik, ktorej názov som zmenil na **CHKO Ponitrie** (1985) a **CHKO Záhorie** (1988) s budovou jej správy v Malackách ešte pred vyhlásením, taktiež zakúpenú z prostriedkov na národné divadlo. Až po osvojení si právnych a ekonomických nástrojov a získania rešpektu na báze serióznych odborných podkladov a konaní sa mohlo pristúpiť k prekategorizovaniu niektorých CHKO na národné parky. Ešte skôr som však vypracoval návrh na **rozšírenie TANAP o Západné Tatry**, ktorý našiel pochopenie aj na MLVH SSR u JUDr. Ing. Milana Beláčka a jeho kolegov. Zaujali sme, ako dvaja podpredsedovia Poradného zboru pre národné parky jednotný postoj, a myslím, že sa odvtedy čítame dodnes. Spoločným úsilím uzeľo svetlo sveta nariadenie vlády SSR č. 12/1987 Zb. o vyhlásení časti Západných Tatier za súčasť Tatranského národného parku. Po zrušení v praxi neuplatňovaných a nerešpektovaných piatich rezervácií v TANAP sa nám v tvorivej spolupráci so Správou TANAP (Ing. Miroslavom Strnkom) a s kolegami z MLVH SSR podarilo v 80. rokoch vypracovať a presadiť návrhy 37 štátnych prírodných rezervácií a 3 chránených náležísk, ktoré vyhlásila SKŽP vyhláškou č. 166/1991 Zb. Dohodli sme sa aj na úprave malého Pieninského národného parku, najmä jeho veľkého ochranného pásma, čo sa realizovalo vládnym nariadením.

Ktoré CHKO boli prekategorizované na národné parky ako prvé?

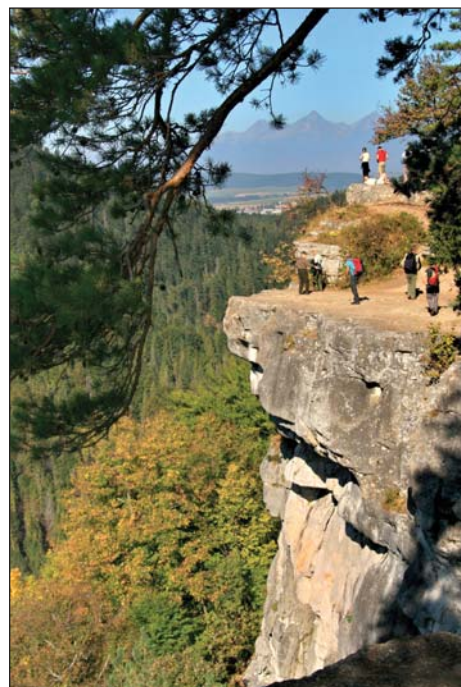
Samozrejme tie, ktoré mali byť vyhlásené za národné parky už pred tridsiatimi rokmi, teda do piatich rokov po nadobudnutí účinnosti zákona SNR č. 1/1955 Zb. SNR, čiže prvé CHKO Slovenský raj a CHKO Malá Fatra. Pochopenie pre tento čin som najskôr našiel len na správach týchto CHKO u ich riaditeľov – Ing. Michala Kozáka a Ing. Jána Pagáča, ktorí po spoločnej porade na MK SSR hneď začali so svojimi kolegami na správach vypracúvať príslušné projekty. Nasledovali rokovania a schvaľovania na rôznych úrovniach. Legislatívny proces vyvrcholil 18. januára 1988 na rokovaní vlády SSR, ktorá po zmätočnom vystúpení ministra stavebníctva prijala kompromis a schválila len **Národný park Slovenský raj** (uznesenie vlády SSR č. 7/1988 a na jeho základe nariadenie vlády SSR č. 23/1988 Zb.). Moja rodná Malá Fatra ostala zamietnutá. Vedel som, že sa už zasadnutie a príležitosť nezopakuje. Aj keď len ako vedúci oddelenia som sa okamžite rozhodol navštíviť námestníka ministra stavebníctva Ing. Kunu, z ktorého úseku vyšlo pre ministra stavebníctva prezentované záporné stanovisko, vychádzajúce z neznalosti legislatívneho procesu, materiálu a hraníc navrhovaného **Národného parku Malá Fatra**. Tieto totiž obchádzali dobývacie priestory kameňolomov Dubná skála a Kralovany. Vzal som so sebou aj spolupracovníkov RNDr. Jaroslava Halaša a RNDr. Jána Kostova ako svedkov. Námestník nás prijal a po predložení máp a dohôd z medzirezortného pripomienkového konania si zavolať príslušného riaditeľa odboru s referentom. To, že im vyčistil žalúdok ma neuspokojilo a požiadal som ho o urýchlenú nápravu a oznámenie súhlasného s ospravedlnením omylu príslušným zamestnancom Úradu vlády SSR, ktorí mali na starosť vládne uznesenia. Keďže sme sa poznali z rokovaní o stavebnej obnove kultúrnych pamiatok a udržiavali korektné vzťahy, nezaváhal a konal. Odskočil som na

neďaleký Úrad vlády SSR a stihol zostavovateľov uznesení; keďže už žiadny z ministrov nebol proti, predseda vlády SSR podpísal uznesenie a následne aj nariadenie vlády SSR č. 24/1988 Zb. o Národnom parku Malá Fatra. Nové rokovanie vlády SSR k návrhu sa tak už neuskutočnilo a de facto vláda ako kolektívny orgán dodnes návrh neschválila. Predseda vlády to vzal na seba. Týmto skutkom si v tomto roku môžeme pripomenúť 25. výročia týchto dvoch národných parkov. O tom, čo sa dialo v kuloároch, aké úskalia bolo potrebné prekonať, a aké chyby odstraňovať ešte aj po zamietavom vládnom verdikte, dnes vzbudzuje len úsmev na tvári a vnútorné uspokojenie. Chmáru vyvoláva len spomienka na zákaz zúčastniť sa slávnostného vyhlásenia a odhalenia tabule NP Slovenský raj na Čingove, kde som vyslal Jara Halaša. Zaslúžil si to. Na slávnostnom vyhlásení NP Malá Fatra v Tiesňavách som však už nemohol chýbať. Vyhlásenie dvoch národných parkov vydláždilo cestu spravodlivosti, presadeniu odbornosti a získaniu významu ochrany prírody, ako aj k vybudovaniu dnešnej sústavy 9 národných parkov v SR. Ich história, ktorá začala v rokoch 1948 – 1949 TANAP-om, konečne zaznamenala po 40 rokoch v roku 1988 novú pokrokovú vlnu a etapu.

Ktoré ďalšie CHKO sa podarilo prekategorizovať na národné parky alebo vyhlásiť v tejto etape?

V 80. rokoch som zoberal na stáž na MK SSR zo Slovenskej kartografie odchádzajúceho Jožka Kramárika. Spolu s Jankom Kostovom dostali za úlohu pripraviť prekategorizovanie chránených krajinných oblastí Muránska planina, Východné Karpaty, Veľká Fatra a Slovenský kras na národné parky, ale aj zabezpečiť podľa programov a plánov vypracovanie návrhov na vyhlásenie ďalších CHKO. Jozefa som po pol roku stáže preradil do bratislavského strediska ÚŠOP s poverením vypracovania projektov **CHKO Cerová vrchovina** (vyhlásenej MK SSR 10. decembra 1989) a **CHKO Latorica** (vyhlásenej už SKŽP 25. júna 1990). Ešte predtým sme s Jankom Kostovom dopracovali a predložili na ďalšie legislatívne konanie návrhy na vyhlásenie CHKO Záhorie ako jeho srdcovej záležitosti (vyhlásenej MK SSR 9. novembra 1988) a CHKO Strážovské vrchy (vyhlásenej MK SSR 27. januára 1989). Okrem toho sme po omyle JUDr. Daniely Horváthovej, ktorá do Zbierky zákonov poslala staré znenie vyhlášky o CHKO Biele Karpaty, museli toto CHKO zrevidovať, čím sme u partnerov preukázali schopnosť odstraňovať aj takéto nedostatky legislatívy. Tak sa patrilo a dženťlmenské dohody treba dodržiavať. Proces prekategorizovania vybraných štyroch CHKO na národné parky sa však po „nežnej revolúcii“ zastavil. V tom čase som sa sústredil najmä na vypracúvanie strategických materiálov štátnej environmentálnej politiky a Generelu nadregionálneho územného systému ekologickej stability (uznesenie vlády SR č. 319/1992), vytvorenie SAŽP a nového zákona NR SR č. 287/1994 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 1995. Na ochrane prírody došlo k personálnym zmenám. S novými lídrami som už ako generálny riaditeľ sekcie environmentálnych koncepcií, práva a organizácie (SEKPO) dohodol a naplánoval legislatívny postup vyhlasovania ďalších národných parkov a CHKO. V priebehu niekoľkých rokov sa nám podarilo zabezpečiť vyhlásenie (prekategorizovanie) **NP Muránska planina** (1997), **NP Veľká Fatra** (2002) a **NP Slovenský kras** (2002).

Návrh na NP Východné Karpaty vo východnej časti CHKO Východné Karpaty (prevažne v Bukovských vrchoch) som „krajinnársky“ premenoval na **NP Poloniny**, ktorý bol vyhlásený nariadením vlády SR č. 258/1997 Z. z. Paralelný návrh na zrušenie západnej časti pôvodnej CHKO, ktorý napriek uzákoneniu rozdielných stupňov ochrany demonštroval pretrvávajúce nepochopenie rozdielu medzi CHKO a NP, som odmietol podpísať a predložil

Národný park Slovenský raj – Tomášovský výhľad

CHKO Strážovské vrchy – Kostolecká tiesňava

do legislatívneho konania. Podporili ma v tom aj viacerí mladší ochrancovia prírody, ale tiež zástupcovia miestnej štátnej správy a samosprávy, ktorí možno zohľadňovali vo zvyšku CHKO Východné Karpaty aj areál Duklianskeho bojiska. Po vyhlásení CHKO Dunajské luhy (1998) došlo k pozastaveniu legislatívneho procesu na vyhlásenie CHKO Krupinská planina, a to napriek požiadavke Banskobystrického samosprávneho kraja (VÚC) a apelácii jeho prvého župana (bývalého rektora TÚ vo Zvolene Milana Marčoka) na ministra životného prostredia, ku ktorej sa pridali miestne orgány štátnej správy životného prostredia, starostovia a zastupiteľstvá všetkých zainteresovaných obcí, odborné organizácie a mimovládne organizácie. Nastala paradoxná situácia, keď samosprávne orgány požadovali vyhlásenie CHKO a ústredný orgán štátnej ochrany prírody sa tomu urputne bránil (???), pritom jeho organizácia sa podieľala na projekte (Ing. Július Burkovský s kolektívom v Banskej Bystrici). Tento dekadentný jav, ktorý potlačil ochranársky entuziazmus a poctivý prístup z osemdesiatych a deväťdesiatych rokov, už asi ťažko pochopím a nepatrí sa zvažovať ho na lesných hospodároch a vlastníkoch lesov (tí v tomto prípade neboli proti a podporovali samosprávu). Nazdávam sa, že mnohí z nich chápu a rešpektujú všetky funkcie lesných ekosystémov a ich služieb; len niekoľkých chamtivcov môžeme v minulosti i dnes označiť za „bohupustých drevorubačov“, ktorí nemajú v úcte ani lesný zákon, ani samotného „ducha lesa“. Takéto počínanie sa každému, kto chce žiť a hospodáriť doma na Slovensku, vypomstí. A zlikvidovať zdroj obživy, predať strechu nad hlavou i vlastnú mater sa prinajmenšom nepatrí. Slušného človeka a dobrého gazdu to ani nemôže napadnúť; nenapadlo ani pred vojnou, ani za socializmu. Osobne tak ako mnohí presadzujem odbornosť, racionalitu (rozumnosť), skutočnú ekonomiku, korektnosť a partnerstvo s vylúčením devastácie environmentu, drancovania lesov a celej prírody.

Ktoré územia by ešte mali byť vyhlásené za národné parky alebo chránené krajinné oblasti na Slovensku?

Vždy som tvrdil, že z hľadiska hodnotovej diferenciácie by malo byť na Slovensku 10 národných parkov, aj keď v porovnaní s okolitými štátmi nám príroda nadelila také hodnoty a krásy, že nám môžu závidieť. Nevieime ich však tak predať ako oni a nevládame

Národný park Slovenský raj

moderné trendy rozvoja cestovného ruchu (stačí sa pozrieť na geoparky). V Česku, Maďarsku, Poľsku i na Ukrajine by, napríklad za národný park určite vyhlásili Chočské vrchy, keby ich mali. Okrem spomenutého a opodstatneného vyhlásenia časti Krupinskej planiny za CHKO, mali byť vyhlásené aj ďalšie. Začala sa pripravovať CHKO Čergov a pod vedením Ing. Magdy Vodzinskej ďalšia v časti Slanských vrchov (vrátane Miliča). Nevydalo. Koncepcia na návrh odborníkov z radov lesníkov a prírodovedcov uviedla aj Stolické vrchy a Balocké vrchy, ale aj časť Kremnických vrchov, Volovských vrchov, Čiernej hory, Nitrianskych vrchov a Lúčanskej Malej Fatry. Osobne nie som zástancom veľkých CHKO, ktoré zaberajú celé pohoria a lesné komplexy. Viac inklinujem k ochrane ukážok rôznych zachovaných typov slovenskej krajiny – vidieckeho životného prostredia, pričom nemusí ísť nasilu o homogénne územia. Možno by stačilo rešpektovať seriózne územné plány bez vplyvov „flákového urbanizmu“ alebo jednoducho po objektivizácii rôznych zámerov „dávať z celého chráneného Slovenska výnimky“ (smiech). Rešpektujem však názory ľudí, ktorí lepšie poznajú terén a zvládajú svoju profesiu. CHKO a chránené krajinné prvky však považujem za „krajinnárske kategórie“ chránených území, ktoré by nemali suplovať národné parky a prírodné parky. Táto dlhodobá deformácia nemá obdobu ani v Maďarsku a Poľsku, ani v Nemecku, Francúzsku, Taliansku či v Amerike, kde sa výraznejšie uplatňuje hodnotová diferenciácia a princíp subsidiarity. Nemala by nás preto bolieť zmena myslenia a progresívnejšieho prístupu k **sústave chránených častí prírody**, ale ani k širšej **sústave chránených častí krajiny**, ustanovenej v zákone č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov. Každá kategória chráneného územia musí obsahovať osobitný predmet ochrany, mať svoje špecifiká a diferencované podmienky ochrany, porovnateľné na medziná-

CHKO Štiavnické vrchy – Banská Štiavnica

rodnej úrovni. Treba už konečne vylúčiť demagogické až hlúpučké sčítovanie počtu a rozlohy rôznych kategórií chránených území, dokonca s rôznym stupňom ochrany (napríklad nezmyselne zratúvať rozlohu vodnej nádrže Širava či Orava s Dobrošským pralesom, Gerlachovským štítom, intravilánmi dedín v Bielych Karpatoch, Filakovským hradom a mestom Banská Štiavnica), porovnať a v rámci možnosti zjednotiť hranice území chránených podľa rôznych zákonov, rozdeliť zákon o ochrane prírody a krajiny na dva zákony, v ktorých by bola zadaná pre potreby práva „príroda a jej časti“ a osobitne v druhom „krajina a jej časti“. Podotýkam „pre potreby práva“, čo v praxi nevylučuje prelínanie/prekrývanie a neznamena, že lesné horské komplexy nepredstavujú krajinu. Tú však predstavujú aj všetky naše obce, vrátane 138 miest a to s parkami/lesoparkami alebo bez nich. Pritom musím priznať aj vlastnú chybu, že sa mi nepodarilo v zákone o ochrane prírody a krajiny zadefinovať „prírodu“ a definíciu „krajiny“, čo sa podarilo umiestniť len do novelizovaného stavebného zákona. A tak priamo zo zákona o ochrane prírody a krajiny vlastne nikto nevie (občan možno ani netuší), čo je to „príroda“ a čo je to „krajina“. Ako legislatívca sa za toto môžem len hanbiť, aj keď sa tomu na ospravedlnenie hovorí „legislatívny vývoj“. Avšak ten by sa mal v prvom rade opierať o rozum, logiku, vedecké a odborné poznatky, skúsenosti z výkonu štátnej správy a environmentalistiky; rozlíšiť dobro od zla, odhaliť nesprávne postupy, ale aj nezrozumiteľné alebo chýbajúce ustanovenia v regulatívoch. Ak sa zistia chyby, musíme ich odstrániť a zjednať nápravu (v práve, praxi a živote), inak prehráme všetci – v prvom rade ohrozíme samých seba v prírode, v environmente a krajine ako jej súčasť. K zabráneniu kríz, kolapsov a skazy nám môžu napomôcť aj chránené územia – akési zrkadlo našich činov, ktorého rozbitie prinesie minimálne sedem rokov nešťastia.

Za rozhovor poďakovala Alena Kostúriková